C/2024/6830

29.11.2024

PRIPOROČILO SVETA

z dne 21. oktobra 2024

o ekonomski, proračunski in strukturni politiki ter politiki zaposlovanja Romunije

(C/2024/6830)

SVET EVROPSKE UNIJE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije ter zlasti člena 121(2) in člena 148(4) Pogodbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1263 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2024 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1466/97 ([1]) in zlasti člena 3(3) Uredbe,

ob upoštevanju Uredbe (EU) št. 1176/2011 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. novembra 2011 o preprečevanju in odpravljanju makroekonomskih neravnotežij ([2]) ter zlasti člena 6(1) Uredbe,

ob upoštevanju priporočila Evropske komisije,

ob upoštevanju resolucij Evropskega parlamenta,

ob upoštevanju sklepov Evropskega sveta,

ob upoštevanju mnenja Odbora za zaposlovanje,

ob upoštevanju mnenja Ekonomsko-finančnega odbora,

ob upoštevanju mnenja Odbora za socialno zaščito,

ob upoštevanju mnenja Odbora za ekonomsko politiko,

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta ([3]), s katero je bil vzpostavljen Mehanizem za okrevanje in odpornost (v nadaljnjem besedilu: Mehanizem), je začela veljati 19. februarja 2021. Mehanizem državam članicam zagotavlja finančno podporo za izvajanje reform in naložb s pomočjo fiskalne spodbude, ki jo financira Unija. V skladu s prednostnimi nalogami evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik Mehanizem pripomore k doseganju gospodarskega in socialnega okrevanja ter izvajanju trajnostnih reform in naložb, predvsem tistih za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda ter krepitev odpornosti gospodarstev držav članic. Poleg tega prispeva h krepitvi javnih financ, spodbujanju rasti in ustvarjanja delovnih mest v srednje- in dolgoročnem obdobju, izboljševanju teritorialne kohezije v Uniji ter podpiranju nadaljnjega izvajanja evropskega stebra socialnih pravic.

(2) Cilj Uredbe (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta ([4]) (v nadaljnjem besedilu: uredba REPowerEU), ki je bila sprejeta 27. februarja 2023, je čim prej postopno odpraviti odvisnost Unije od uvoza ruskih fosilnih goriv. To bi pripomoglo k doseganju energetske varnosti in diverzifikaciji oskrbe Unije z energijo, hkrati pa povečalo uporabo energije iz obnovljivih virov, zmogljivosti za shranjevanje energije in energetsko učinkovitost. Romunija je v svoj

([1]) UL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) UL L 306, 23.11.2011, str. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrevanje in odpornost (UL L 57, 18.2.2021, str. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([4]) Uredba (EU) 2023/435 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. februarja 2023 o spremembi Uredbe (EU) 2021/241 glede poglavij REPowerEU v načrtih za okrevanje in odpornost ter spremembi uredb (EU) št. 1303/2013, (EU) 2021/1060 in (EU) 2021/1755 ter Direktive 2003/87/ES (UL L 63, 28.2.2023, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

nacionalni načrt za okrevanje in odpornost dodala novo poglavje REPowerEU za financiranje ključnih reform in naložb, ki bodo pomagale doseči cilje načrta REPowerEU.

(3) Komisija je 16. marca 2023 objavila sporočilo z naslovom Dolgoročna konkurenčnost EU: pogled v obdobje po letu 2030, da bi prispevala k odločitvam o politikah in ustvarila okvirne pogoje za povečanje rasti. V sporočilu je opredeljenih devet dejavnikov konkurenčnosti, ki se medsebojno krepijo. Med temi dejavniki se dostop do zasebnega kapitala, raziskave in inovacije, izobraževanje in spretnosti ter delujoč enotni trg poudarjajo kot najpomembnejše prednostne naloge politike za reforme in naložbe za reševanje sedanjih izzivov glede produktivnosti ter za krepitev dolgoročne konkurenčnosti Unije in njenih držav članic. Komisija je 14. februarja 2024 objavila sporočilo z naslovom Letno poročilo o enotnem trgu in konkurenčnosti za leto 2024. V tem sporočilu so podrobno opisane konkurenčne prednosti in izzivi evropskega enotnega trga, pri čemer se spremlja letni razvoj glede na devet dejavnikov konkurenčnosti.

(4) Komisija je 21. novembra 2023 sprejela letni pregled trajnostne rasti za leto 2024, ki zaznamuje začetek evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik za leto 2024. Evropski svet je 22. marca 2024 potrdil prednostne naloge iz letnega pregleda trajnostne rasti za leto 2024 v zvezi s štirimi razsežnostmi konkurenčne trajnostnosti. Komisija je 21. novembra 2023 na podlagi Uredbe (EU) št. 1176/2011 sprejela tudi poročilo o mehanizmu opozarjanja za leto 2024, v katerem je Romunijo opredelila kot eno od držav članic, ki so jih morda prizadela neravnotežja ali za katere obstaja tveganje, da bi jih ta prizadela, ter bo zanje treba opraviti poglobljeni pregled. Sprejela je tudi priporočilo za priporočilo Sveta o ekonomski politiki euroobmočja ter predlog skupnega poročila o zaposlovanju za leto 2024 z analizo izvajanja smernic za zaposlovanje in načel evropskega stebra socialnih pravic. Svet je priporočilo o ekonomski politiki euroobmočja ([5]) (v nadaljnjem besedilu: priporočilo o euroobmočju za leto 2024) sprejel 12. aprila 2024, skupno poročilo o zaposlovanju pa 11. marca 2024.

(5) 30. aprila 2024 je začel veljati novi okvir ekonomskega upravljanja Unije. Okvir vključuje novo Uredbo (EU) 2024/1263 o učinkovitem usklajevanju ekonomskih politik in večstranskem proračunskem nadzoru, spremenjeno Uredbo Sveta (ES) št. 1467/97 ([6]) o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem in spremenjeno Direktivo Sveta 2011/85/EU ([7]) o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri držav članic. Cilj novega okvira ekonomskega upravljanja je z reformami in naložbami spodbujati zdrave in vzdržne javne finance, trajnostno in vključujočo rast ter odpornost in preprečiti čezmerni javnofinančni primanjkljaj. Novi okvir ekonomskega upravljanja tudi spodbuja nacionalno odgovornost in je usmerjen bolj srednjeročno, hkrati pa je izvrševanje učinkovitejše in doslednejše. Vsaka država članica mora Svetu in Komisiji predložiti nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrt. Nacionalni srednjeročni fiskalno-strukturni načrt vsebuje fiskalne, reformne in naložbene zaveze države članice in zajema obdobje štirih ali petih let, odvisno od rednega trajanja zakonodajnega obdobja v zadevni državi članici. Pot gibanja očiščenih odhodkov ([8]) v nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtih mora biti skladna z zahtevami iz Uredbe (EU) 2024/1263, vključno z zahtevami, da se začne dolg sektorja država najpozneje do konca prilagoditvenega obdobja dovolj verjetno zmanjševati ali se še naprej zmanjšuje ali pa ostane na preudarni ravni pod 60 % bruto domačega proizvoda (BDP) ter da se primanjkljaj sektorja država srednjeročno zmanjša pod referenčno vrednost 3 % BDP iz Pogodbe in/ali ohranja pod to vrednostjo. Kadar se država članica zaveže ustreznemu sklopu reform in naložb v skladu z merili iz Uredbe (EU) 2024/1263, se lahko prilagoditveno obdobje podaljša za največ tri leta. V podporo pripravi teh nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtov je Komisija 21. junija 2024 objavila smernice o informacijah, ki jih morajo zagotoviti države članice v svojih nacionalnih srednjeročnih fiskalno-strukturnih načrtih in letnih poročilih o napredku. Komisija je v skladu s členoma 5 in 36 Uredbe (EU) 2024/1263 državam članicam posredovala referenčne smeri in tehnične informacije, kjer je bilo to ustrezno. Države članice morajo svoje nacionalne srednjeročne fiskalno-strukturne načrte predložiti do 20. septembra 2024, razen če se država članica in Komisija dogovorita o razumnem podaljšanju tega roka. Države članice lahko v skladu z nacionalnim pravnim okvirom o osnutku svojih srednjeročnih načrtov razpravljajo

([5]) Priporočilo Sveta z dne 12. aprila 2024 o ekonomski politiki euroobmočja (UL C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Uredba Sveta (ES) št. 1467/97 z dne 7. julija 1997 o pospešitvi in razjasnitvi izvajanja postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem (UL L 209, 2.8.1997, str. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Direktiva Sveta 2011/85/EU z dne 8. novembra 2011 o zahtevah v zvezi s proračunskimi okviri držav članic (UL L 306, 23.11.2011, str. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Očiščeni odhodki, kot so opredeljeni v členu 2, točka (2), Uredbe (EU) 2024/1263: Očiščeni odhodki pomenijo javnofinančne odhodke brez (i) odhodkov za obresti, (ii) diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, (iii) odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, (iv) nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija, (v) cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter (vi) enkratnih in drugih začasnih ukrepov.

z nacionalnimi parlamenti, neodvisne fiskalne institucije lahko prosijo, da izdajo mnenje, ter se lahko posvetujejo s socialnimi partnerji in drugimi nacionalnimi deležniki.

(6) Evropski semester za usklajevanje ekonomskih politik se v letu 2024 nadalje razvija v skladu z izvajanjem Mehanizma. Za izpolnjevanje prednostnih nalog politik v okviru evropskega semestra je še vedno bistveno, da se v celoti izvajajo načrti za okrevanje in odpornost, saj prispevajo k učinkoviti obravnavi vseh ali znatnega dela izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za države, izdanih v zadnjih letih. Specifična priporočila za države iz let 2019, 2020, 2022 in 2023 ostajajo enako relevantna tudi za načrte za okrevanje in odpornost, ki so bili dopolnjeni, posodobljeni ali spremenjeni v skladu s členi 14, 18 in 21 Uredbe (EU) 2021/241.

(7) Romunija je 31. maja 2021 Komisiji predložila nacionalni načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 18(1) Uredbe (EU) 2021/241. Komisija je na podlagi člena 19 Uredbe (EU) 2021/241 in v skladu s smernicami za ocenjevanje iz Priloge V k navedeni uredbi ocenila ustreznost, uspešnost, učinkovitost in skladnost načrta za okrevanje in odpornost. Svet je 29. oktobra 2021 sprejel Izvedbeni sklep o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Romunijo ([9]), ki je bil spremenjen 8. decembra 2023 na podlagi člena 18(2) Uredbe (EU) 2021/241 zaradi posodobitve najvišjega finančnega prispevka za nepovratno finančno podporo in na podlagi člena 21 Uredbe (EU) 2021/241 zaradi spremembe načrta za okrevanje in odpornost, potrebne zaradi objektivnih okoliščin, ter vključitve poglavja REPowerEU ([10]). Izplačilo obrokov je pogojeno s sprejetjem sklepa Komisije v skladu s členom 24 (5) Uredbe (EU) 2021/241, ki ugotavlja, da je Romunija zadovoljivo izpolnila ustrezne mejnike in cilje, določene v Izvedbenem sklepu Sveta. Predpostavlja se, da so mejniki in cilji zadovoljivo izpolnjeni, če zadevna država članica ni razveljavila ukrepov.

(8) Romunija je 13. maja 2024 predložila nacionalni reformni program za leto 2024. V skladu s členom 27 Uredbe (EU) 2021/241 nacionalni reformni program za leto 2024 odraža tudi polletno poročanje Romunije o napredku pri uresničevanju načrta za okrevanje in odpornost.

(9) Komisija je 19. junija 2024 objavila poročilo o državi za Romunijo za leto 2024. V njem je ocenila napredek Romunije pri izvajanju zadevnih specifičnih priporočil za državo, ki jih je Svet sprejel med letoma 2019 in 2023, ter izvajanje načrta za okrevanje in odpornost v Romuniji. Na podlagi te analize so bile v poročilu o državi opredeljene vrzeli v zvezi z izzivi, ki jih načrt za okrevanje in odpornost ne obravnava ali jih obravnava le delno, kot tudi novimi in nastajajočimi izzivi. V njem je bil ocenjen tudi napredek Romunije pri izvajanju evropskega stebra socialnih pravic, pa tudi pri doseganju krovnih ciljev Unije glede zaposlovanja, spretnosti in zmanjševanja revščine ter ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov.

(10) Komisija je za Romunijo opravila poglobljeni pregled v skladu s členom 5 Uredbe (EU) št. 1176/2011. Glavne ugotovitve ocene makroekonomskih ranljivosti za Romunijo, ki so jo pripravile službe Komisije za namene navedene uredbe, so bile objavljene marca 2024. Komisija je 19. junija 2024 ugotovila, da v Romuniji obstajajo čezmerna makroekonomska neravnotežja. Konkretno, Romunija se sooča z ranljivostmi, povezanimi s plačilno bilanco, ki so predvsem povezane z velikimi in naraščajočimi javnofinančnimi primanjkljaji, ki ostajajo problem, medtem ko so se precejšnji cenovni in stroškovni pritiski povečali, ukrepi politike pa so bili šibki. Primanjkljaj na tekočem računu se je v letu 2023 nekoliko izboljšal, predvsem zaradi šibkejše zasebne potrošnje in dobičkov, ki izhajajo iz pogojev menjave, vendar je še vedno velik in naj bi letos ostal nespremenjen, v letu 2025 pa naj bi se izboljšal. Zato se neto stanje mednarodnih naložb kot delež BDP kljub visoki nominalni rasti BDP ne izboljšuje več, ker pa še vedno obstajajo veliki primanjkljaji na tekočem računu, obstaja tveganje, da bo to stanje še bolj negativno. Skupna in osnovna inflacija sta se znižali, vendar je osnovna inflacija še vedno zelo visoka, nekoliko pod najvišjo vrednostjo, doseženo leta 2023, in višja kot pred enim letom. Dinamika plač in stroškov dela se je v letu 2023 pospešila ter je bila v letu 2024 še naprej močna, kar je deloma odražalo veliko povišanje minimalnih plač in plač v javnem sektorju v razmerah tesnega trga dela. To je povzročilo zaskrbljenost glede stroškovne konkurenčnosti, medtem ko strukturna ozka grla še vedno zmanjšujejo nestroškovno konkurenčnost. Vsi ti dejavniki povečujejo zaskrbljenost, da se bodo izgube konkurenčnosti ustalile in da bo prišlo do zamud pri potrebnem izboljšanju trgovinske bilance. Fiskalni položaj, ki je glavni dejavnik za visok primanjkljaj na tekočem računu, se je v zadnjem letu poslabšal. Velik fiskalni primanjkljaj naj bi se v letih 2024 in 2025 še nekoliko poslabšal. Delež javnega dolga v BDP se je kljub visoki nominalni rasti BDP povečal in ostaja zmeren pri 50,9 %, vendar je njegov velik delež izražen v tuji valuti. Zaradi vztrajno visokih javnofinančnih primanjkljajev se lahko poveča zunanja zadolženost in

([9]) ST 12319/21 in ST 12319/21 ADD 1.
([10]) Izvedbeni sklep Sveta z dne 8. decembra 2023 o spremembi Izvedbenega sklepa z dne 29. oktobra 2021 o odobritvi ocene načrta za okrevanje in odpornost za Romunijo (ST 15833/23 in ST 15833/23 ADD 1).

Romunija postane bolj odvisna od zunanjih virov financiranja, zaradi česar je država izpostavljena spremembam v zaupanju vlagateljev in zunanjim šokom. Odziv politike za odpravo ugotovljenih ranljivosti je bil šibek. Verodostojen potek konsolidacije javnih financ je ključnega pomena za zmanjšanje tveganj za stabilnost gospodarstva. Za to sta potrebna skladnost s priporočili v okviru postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem in celovito izvajanje fiskalno-strukturnih reform, vključenih v načrt za okrevanje in odpornost, zlasti tistih, katerih cilj je strukturno povečanje javnofinančnih prihodkov, potreben pa je tudi veliko strožji nadzor porabe kot v preteklih letih. Konkurenčnost bi se povečala tudi z izvajanjem drugih reform in naložb iz načrta za okrevanje in odpornost, ki niso fiskalno-strukturne.

(11) Na podlagi podatkov, ki jih je potrdil Eurostat, se je primanjkljaj sektorja država v Romuniji povečal s 6,3 % BDP v letu 2022 na 6,6 % BDP v letu 2023, dolg sektorja država pa se je povečal s 47,5 % BDP konec leta 2022 na 48,8 % konec leta 2023.

(12) Romunija je od leta 2020 v postopku v zvezi s čezmernim primanjkljajem. Svet je na podlagi člena 126(6) Pogodbe 3. aprila 2020 sprejel Sklep (EU) 2020/509 ([11]) o obstoju čezmernega primanjkljaja v Romuniji zaradi načrtovanega neizpolnjevanja merila glede primanjkljaja iz Pogodbe v letu 2019 in izdal priporočilo ([12]) na podlagi člena 126(7) Pogodbe za odpravo čezmernega javnofinančnega primanjkljaja najpozneje do leta 2022. Zaradi močnega krčenja gospodarske aktivnosti, povezanega s pandemijo COVID-19, je Svet 18. junija 2021 sprejel revidirano priporočilo ([13]) o Romuniji na podlagi člena 126(7) Pogodbe za odpravo čezmernega primanjkljaja najpozneje do leta 2024 (priporočilo z dne 18. junija 2021).

(13) Svet je v priporočilu z dne 18. junija 2021 Romuniji priporočil, naj nominalni primanjkljaj zmanjša na 8,0 % BDP v letu 2021, 6,2 % BDP v letu 2022, 4,4 % BDP v letu 2023 in 2,9 % BDP v letu 2024. To je bilo skladno z nominalnimi stopnjami rasti očiščenih primarnih javnofinančnih odhodkov v višini 3,4 % v letu 2021, 1,3 % v letu 2022, 0,9 % v letu 2023 in 0,0 % v letu 2024. To ustreza letnim strukturnim prilagoditvam v višini 0,7 % BDP v letu 2021, 1,8 % BDP v letu 2022, 1,7 % BDP v letu 2023 in 1,5 % BDP v letu 2024. V priporočilu z dne 18. junija 2021 je bilo navedeno tudi, da bi se morali nepričakovani prihodki uporabiti za zmanjšanje primanjkljaja sektorja država in da bi morala Romunija vsaj vsakih šest mesecev poročati o napredku pri izvajanju priporočila, dokler se čezmerni primanjkljaj ne odpravi.

(14) Nominalni primanjkljaj je v letu 2023 znašal 6,6 % BDP, kar pomeni, da še zdaleč ni dosegel ciljnega nominalnega primanjkljaja iz postopka v zvezi s čezmernim primanjkljajem v višini 4,4 % BDP. Glavni razlog za ta odklon je bila nadaljnja visoka rast porabe sektorja država, predvsem zaradi socialnih transferjev, odhodkov za blago in storitve ter kapitalskih odhodkov. Na nominalni primanjkljaj v letu 2023 je vplivalo tudi evidentiranje izplačil plač v javnem sektorju (0,5 % BDP) na podlagi sodnih odločb. Pomembno je, da so bile makroekonomske razmere ugodne za konsolidacijo javnih financ. Gospodarska uspešnost Romunije od sprejetja priporočila junija 2021 je bila kljub gospodarskim šokom, ki so se zgodili od takrat, na splošno v skladu s pričakovanji. Povečanje javnofinančnih prihodkov je bilo veliko hitrejše, kot je bilo napovedano, kar odraža strukturo gospodarske rasti, ki v veliki meri temelji na davčnih prihodkih, in visoko inflacijo.

(15) Fiskalni napor je bil v letu 2023 manjši, kot je priporočil Svet. Strukturni fiskalni saldo Romunije je v letu 2023 ostal na splošno nespremenjen, medtem ko je Svet priporočil izboljšanje v višini 1,7 % BDP. Rast očiščenih primarnih odhodkov (prilagojena za enkratne ukrepe in ukrepe fiskalne politike na strani prihodkov) je bila v letu 2023 višja od priporočene, in sicer je znašala 11,8 % BDP v primerjavi s ciljem 0,9 %, ki ga je priporočil Svet. Tako kot v prejšnjih letih, zajetih v priporočilu z dne 18. junija 2021, se je večina nepričakovanih koristi na strani prihodkov uporabila za financiranje dodatne porabe. Na podlagi navedenega Komisija meni, da Romunija ni sprejela učinkovitih ukrepov v odgovor na priporočilo z dne 18. junija 2021.

(16) Romunski organi so 10. maja 2024 poročali o ukrepih, sprejetih za odpravo čezmernega primanjkljaja. V tem poročilu je bil potrjen ciljni javnofinančni primanjkljaj za leto 2024 v višini 4,9 % BDP, vključen v proračun, poudarjeno pa je bilo tudi, da je zaradi izvrševanja proračuna v prvih treh mesecih leta javnofinančni primanjkljaj znašal 2,06 % BDP, kar je 0,6 odstotne točke BDP nad primanjkljajem, zabeleženim v istem obdobju leta 2023, ko je celoletni primanjkljaj znašal 6,6 % BDP. Višji primanjkljaj v prvih treh mesecih leta 2024 v primerjavi z istim

([11]) Sklep Sveta (EU) 2020/509 z dne 3. aprila 2020 o obstoju čezmernega primanjkljaja v Romuniji (UL L 110, 8.4.2020, str. 58, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2020/509/oj).

([12]) Priporočilo Sveta z dne 3. aprila 2020 za odpravo čezmernega javnofinančnega primanjkljaja v Romuniji (UL C 116, 8.4.2020, str. 1).

([13]) Priporočilo Sveta z dne 18. junija 2021 za odpravo čezmernega javnofinančnega primanjkljaja v Romuniji (UL C 304, 29.7.2021, str. 111).

obdobjem leta 2023 je mogoče pojasniti predvsem s hitrim povečanjem porabe sektorja država, predvsem zaradi višjih odhodkov za naložbe.

(17) Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi realni BDP zrasel za 3,3 % v letu 2024 in za 3,1 % v letu 2025, inflacija, merjena s harmoniziranim indeksom cen življenjskih potrebščin (HICP), pa naj bi znašala 5,9 % v letu 2024 in 4,0 % v letu 2025.

(18) V pomladanski napovedi Komisije 2024 je predviden javnofinančni primanjkljaj v višini 6,9 % BDP v letu 2024, medtem ko naj bi se dolg sektorja država kot odstotek BDP do konca leta 2024 povečal na 50,9 %. Napovedano povečanje primanjkljaja v letu 2024 odraža predvsem hitro rast tekočih javnofinančnih odhodkov. Pričakuje se, da se bodo plače v javnem sektorju močno povišale zaradi nedavnih diskrecijskih povišanj plač v izobraževalnem, zdravstvenem in obrambnem sektorju. Ponovni izračun pokojnin v okviru pokojninske reforme bo povzročil kratkoročne stroške v letih 2024 in 2025, vendar bo srednje- in dolgoročno ustvaril velike prihranke. V letu 2024 naj bi javne naložbe kot delež BDP ostale na splošno stabilne na visoki ravni, doseženi leta 2023, in sicer zaradi hitro rastočih kapitalskih odhodkov lokalnih organov ter uporabe sredstev iz Mehanizma.

(19) V letu 2024 naj bi rast javnofinančnih prihodkov presegla nominalno rast BDP, kar odraža strukturo gospodarske rasti, ki v veliki meri temelji na davčnih prihodkih, prizadevanja za izboljšanje pobiranja davkov z digitalizacijo davčnega sistema in učinek svežnja ukrepov za povečanje prihodkov, sprejetega jeseni 2023, s katerim naj bi se javnofinančni prihodki povečali za približno 1 % BDP. Sveženj večinoma sestavljajo povišanje obdavčitve dohodkov pravnih oseb, zlasti za mikropodjetja, povišanje obdavčitve posameznikov, ki izhaja iz delne odprave ugodnih davčnih olajšav v gradbenem in kmetijskem sektorju, odprava nižjih stopenj davka na dodano vrednost za izbrano blago in storitve, povišanje trošarin ter posebni davek na promet bank in multinacionalnih družb. Sveženj vključuje tudi ukrepe na strani odhodkov, vključno z racionalizacijo javne uprave in strožjimi pogoji za upravičenost javnih uslužbencev do počitniških bonov in dodatkov za hrano. Glede na ocene Komisije naj bi bila fiskalna naravnanost v letu 2024 pretežno nevtralna, in sicer v višini 0,1 % BDP.

(20) Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 se bodo z nepovratno podporo (nepovratnimi sredstvi) iz Mehanizma v letu 2024 financirali odhodki v višini 1,0 % BDP v primerjavi z 0,1 % BDP v letu 2023. Odhodki, financirani z nepovratnimi sredstvi iz Mehanizma, bodo omogočili visokokakovostne naložbe in reforme za povečanje produktivnosti brez neposrednega učinka na saldo ali dolg sektorja država v Romuniji. Romunija predvideva, da bodo odhodki, podprti s posojili iz Mehanizma, 0,2 % BDP v letu 2024 in 1,2 % BDP v letu 2025 v primerjavi z 0,3 % BDP v letu 2023.

(21) Svet je 14. julija 2023 Romuniji priporočil ([14]), naj ukrepa tako, da v letih 2023 in 2024 čim prej postopoma odpravi veljavne izredne energetske podporne ukrepe ter pri tem uporabi s tem povezane prihranke za zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja. Svet je Romuniji nadalje priporočil, naj, če bodo zaradi ponovnih zvišanj cen energije potrebni novi ali nadaljnji podporni ukrepi, zagotovi, da bodo ti usmerjeni v zaščito ranljivih gospodinjstev in podjetij, da bodo fiskalno vzdržni in da bodo ohranili spodbude za varčevanje z energijo. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 so neto proračunski stroški ([15]) izrednih energetskih podpornih ukrepov ocenjeni na 0,3 % BDP v letu 2023, v letih 2024 in 2025 pa naj bi znašali - 0,1 % BDP. Podporne sheme s skupnim učinkom v višini 0,5 % BDP v letu 2024 in 0,4 % BDP v letu 2025 naj bi ostale v veljavi, vendar naj bi se njihov učinek izravnal z nepričakovanimi davki podjetij, ki proizvajajo in distribuirajo energijo. Proračunski stroški podpornih ukrepov, namenjenih zaščiti ranljivih gospodinjstev in podjetij, so v letu 2024 ocenjeni na 0,2 % BDP, od česar manj kot 0,1 % BDP ohranja cenovni signal za zmanjšanje povpraševanja po energiji in povečanje energetske učinkovitosti. Če bi se povezani prihranki iz zmanjšanja neto proračunskih stroškov izrednih energetskih podpornih ukrepov porabili za zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja, kot je priporočil Svet, bi te projekcije pomenile fiskalno prilagoditev v višini 0,4 % BDP v letu 2024, nacionalno financirani očiščeni primarni odhodki pa bi imeli po napovedih v navedenem letu ekspanziven učinek na fiskalno naravnanost v višini 1,2 % BDP. Izredni energetski podporni ukrepi naj v letih 2023 in 2024 ne bi bili čimprej postopoma odpravljeni. Pri tem obstaja tveganje, da to ne bo skladno s priporočilom Sveta. Poleg tega naj se s tem povezani prihranki ne bi v celoti uporabili za zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja. Ta tveganja niso v skladu s priporočilom Sveta.

([14]) Priporočilo Sveta z dne 14. julija 2023 v zvezi z nacionalnim reformnim programom Romunije za leto 2023 in mnenje Sveta o konvergenčnem programu Romunije za leto 2023 (UL C 312, 1.9.2023, str. 216).

([15]) Številka predstavlja raven letnih proračunskih stroškov navedenih ukrepov, vključno s prihodki in odhodki ter, kadar je ustrezno, brez prihodkov od davkov na nepričakovane dobičke dobaviteljev energije.

(22) Svet je Romuniji poleg tega priporočil, naj ohrani nacionalno financirane javne naložbe in zagotovi učinkovito črpanje nepovratnih sredstev iz Mehanizma in drugih skladov Unije, zlasti za spodbujanje zelenega in digitalnega prehoda. Glede na pomladansko napoved Komisije 2024 naj bi se nacionalno financirane javne naložbe z 2,3 % BDP v letu 2023 povečale na 3,3 % BDP v letu 2024. To je skladno s priporočilom Sveta. Javnofinančni odhodki, ki se financirajo s prihodki iz skladov Unije, vključno z nepovratnimi sredstvi iz Mehanizma, pa naj bi se v letu 2023 zmanjšali s 3,3 % BDP na 2,3 % BDP v letu 2024. To zmanjšanje je posledica konca programskega obdobja 2014–2020 za strukturne sklade Unije, za katere so sredstva na voljo do leta 2023.

(23) Na podlagi ukrepov politike, znanih na presečni datum napovedi, in ob predpostavki nespremenjene politike pomladanska napoved Komisije 2024 v letu 2025 predvideva javnofinančni primanjkljaj v višini 7,0 % BDP. Dolg sektorja država kot odstotek BDP naj bi se do konca leta 2025 povečal na 53,9 %. Povečanje primanjkljaja v letu 2025 odraža predvsem kratkoročne stroške pokojninske reforme, ki naj bi primanjkljaju v letu 2025 dodali še 0,5 % BDP glede na izhodiščno stanje brez reforme. Vendar je po lokalnih volitvah verjetno, da se bodo kapitalski odhodki nekoliko umirili, rast tekočih odhodkov brez pokojnin pa naj bi se nekoliko upočasnila. Napoved glede primanjkljaja za leto 2025 ne vključuje morebitnih dodatnih prihodkov, ki izhajajo iz reforme davčnega režima mikropodjetij in obsežne davčne reforme, ki sta del načrta za okrevanje in odpornost ter sta trenutno v pripravi. Ti reformi bi lahko ustvarili znatne prihodke za vlado ter, če bosta ustrezno zasnovani in izvedeni, znatno zmanjšali primanjkljaj leta 2025 glede na napoved. Preudarna fiskalna politika bi morala prispevati k znižanju osnovne inflacije, ki je precej nad povprečjem Unije in bi lahko, če bo ostala visoka, privedla do zmanjšanja konkurenčnosti, ter h krepitvi zunanjega položaja.

(24) Načrt za okrevanje in odpornost v skladu s členom 19(3), točka (b), Uredbe (EU) 2021/241 in merilom 2.2 iz Priloge V k navedeni uredbi vključuje obsežen nabor reform in naložb, ki se vzajemno krepijo in ki jih je treba izvesti do leta 2026. Te reforme in naložbe naj bi prispevale k učinkoviti obravnavi vseh ali znatnega dela izzivov, opredeljenih v zadevnih specifičnih priporočilih za državo. Glede na kratek časovni okvir je hitro nadaljevanje učinkovitega izvajanja načrta reform in naložb, vključno s poglavjem REPowerEU, bistveno, da bi Romunija z zelenim in digitalnim prehodom ter ob hkratnem zagotavljanju socialne pravičnosti povečala svojo dolgoročno konkurenčnost. Za izpolnitev zavez iz načrta za okrevanje in odpornost do avgusta 2026 je bistveno, da Romunija znatno pospeši izvajanje reform in naložb z zagotavljanjem učinkovitega upravljanja in okrepitvijo upravne zmogljivosti. Sistematično vključevanje lokalnih in regionalnih organov, socialnih partnerjev, civilne družbe in drugih ustreznih deležnikov ostaja pomembno, da se zagotovi široko prevzemanje odgovornosti za uspešno izvajanje načrta za okrevanje in odpornost.

(25) Romunija mora v skladu s členom 18 Uredbe (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta ([16]) v okviru vmesnega pregleda programov kohezijske politike do marca 2025 pregledati vsak program, ki ga podpirajo Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR), Evropski socialni sklad plus (ESS+), Kohezijski sklad in Sklad za pravični prehod (SPP), pri čemer mora med drugim upoštevati izzive, opredeljene v ustreznih priporočilih za državo, sprejetih v letu 2024, ter svoj nacionalni energetski in podnebni načrt. Ta pregled je podlaga za dokončno dodelitev sredstev Unije, vključenih v vsak program. Romunija je sicer dosegla napredek pri izvajanju programov kohezijske politike in evropskega stebra socialnih pravic, vendar izzivi ostajajo in še vedno obstajajo velike teritorialne razlike v naložbah in zaposlovanju med regijo glavnega mesta in drugimi regijami ter med mestnimi in nemestnimi območji. Ključnega pomena sta pospešitev izvajanja programov kohezijske politike in krepitev upravne zmogljivosti na nacionalni in regionalni ravni. Prednostne naloge, dogovorjene v programih, so še vedno relevantne. Posebno pozornost bi bilo treba nameniti izboljšanju upravljanja in trajnostnosti sektorjev vode, odpadnih voda in odpadkov. Prav tako je pomembno izboljšati produktivnost dela in sposobnost podjetij za inovacije z osredotočanjem na ciljno usmerjeno podporo podjetjem, vključno z javno-zasebnim sodelovanjem in udeležbo v evropskih pobudah za raziskave in inovacije. Poleg zaščite biotske raznovrstnosti bi bilo treba še naprej dajati prednost naložbam v železniško omrežje in trajnostni mestni promet.

([16]) Uredba (EU) 2021/1060 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. junija 2021 o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu, Skladu za pravični prehod in Evropskem skladu za pomorstvo, ribištvo in akvakulturo ter finančnih pravil zanje in za Sklad za azil, migracije in vključevanje, Sklad za notranjo varnost in Instrument za finančno podporo za upravljanje meja in vizumsko politiko (UL L 231, 30.6.2021, str. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

(26) Ključnega pomena je tudi razvoj upravne zmogljivosti na nacionalni in podnacionalni ravni s poudarkom na krepitvi regionalnih in lokalnih organov. Zagotoviti bi bilo treba izvajanje območnih načrtov za pravični prehod, vključno s postopnim opuščanjem premoga do leta 2032. Še naprej bi bilo treba izboljševati javne službe za zaposlovanje. V zvezi s tem je zlasti pomembno izboljšati učinkovitost aktivacijskih ukrepov na trgu dela za ženske, mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo, invalide in marginalizirane skupnosti, kot so Romi. Potrebne so naložbe v izobraževanje in usposabljanje ter izpopolnjevanje in preusposabljanje prebivalstva. Izboljšati je treba dostopnost in kakovost socialne in dolgotrajne oskrbe ter zdravstvenih storitev po vsej državi za ranljive skupine, hkrati pa je treba pospešiti ukrepe za deinstitucionalizacijo. Pomemben izziv ostaja tudi energetska revščina. Pri vmesnem pregledu je treba dodatno pozornost nameniti zagotavljanju socialnih stanovanj in s tem povezanih socialnih storitev ter trajnostnemu razvoju manjših mestnih območij, ki se soočajo s stalnimi primanjkljaji na področju upravne zmogljivosti. Obravnavanje teh izzivov bi prispevalo tudi k podpiranju navzgor usmerjene socialne konvergence v skladu z drugo fazo analize služb Komisije po državah, ki temelji na značilnostih okvira za socialno konvergenco, ki je bil poskusno izveden leta 2024. Evropski semester v skladu s členom 3(3), točka (b), Uredbe (EU) 2024/1263 vključuje nadzor Komisije nad izvajanjem smernic za zaposlovanje, med drugim prek okvira za opredelitev tveganj za socialno konvergenco. Romunija bi lahko uporabila tudi platformo za strateške tehnologije za Evropo, vzpostavljeno z Uredbo (EU) 2024/795 Evropskega parlamenta in Sveta ([17]), da bi podprla naložbe v biotehnologijo (kot so naložbe v uporabo umetne inteligence v zdravstvenem sektorju in v raziskavah ter produktivne naložbe v kritična zdravila), digitalne tehnologije in visokotehnološke inovacije ter čiste in z viri gospodarne tehnologije ter vlagala v zmogljivosti za odpravo pomanjkanja spretnosti, kot so spretnosti, potrebne za razvoj teh kritičnih tehnologij.

(27) Kljub nedavnim izboljšavam sta tveganje revščine in neenakost še vedno visoka, pri čemer so med skupinami prebivalstva in regijami velike razlike, dostop do zaposlitve in izobraževanja v Romuniji pa je še vedno neenakomeren. Sistem socialne zaščite še vedno kaže omejeno učinkovitost pri zmanjševanju tveganj revščine in neenakosti zaradi njegovega nezadostnega dostopa in nizke ustreznosti. Poleg tega je stopnja delovne aktivnosti še vedno med najnižjimi v Uniji, zlasti za premalo zastopane skupine. Težave pri zagotavljanju enakega dostopa do visokokakovostnega izobraževanja in usposabljanja negativno vplivajo na vključujočo rast.

(28) Načrt za okrevanje in odpornost vključuje ukrepe, povezane z izzivi iz uvodne izjave 27. Taki ukrepi vključujejo reformo sistema varstva za odrasle invalide, reformo za uvedbo delovnih izkaznic in formalizacijo dela delavcev v gospodinjstvu, naložbo v programe za izpopolnjevanje ali preusposabljanje zaposlenih v podjetjih, reformo obveznega izobraževalnega sistema za preprečevanje in zmanjševanje zgodnjega opuščanja šolanja ter naložbo v razvoj okvirnega programa za stalno usposabljanje strokovnjakov na področju predšolske vzgoje. Kohezijski programi vključujejo tudi povezane ukrepe, kot so namenski ukrepi za zaposlovanje mladih, aktiviranje in zaposlovanje prikrajšanih skupin na trgu dela ter socialno vključevanje oseb iz ranljivih skupin. Njihovo hitro izvajanje bi prispevalo k obravnavanju izzivov iz uvodne izjave 27 in podprlo navzgor usmerjeno socialno konvergenco.

(29) Ob upoštevanju poglobljenega pregleda Komisije in ugotovitev o obstoju čezmernih neravnotežij so priporočila v skladu s členom 6 Uredbe (EU) št. 1176/2011 izražena v priporočilih 1 in 2. Politike iz priporočila 1 pomagajo odpravljati ranljivosti, povezane z velikimi primanjkljaji na tekočem računu in javnofinančnim primanjkljajem, zaradi katerih je gospodarstvo potencialno izpostavljeno šokom in ki prispevajo k visoki inflaciji. Politike iz priporočila 2 pomagajo odpravljati ranljivosti, povezane s stroškovno konkurenčnostjo zaradi povišanja plač, ki presega rast produktivnosti dela, in z nestroškovno konkurenčnostjo zaradi strukturnih ozkih grl –

([17]) Uredba (EU) 2024/795 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. februarja 2024 o vzpostavitvi platforme za strateške tehnologije za Evropo (platforma STEP) in spremembi Direktive 2003/87/ES ter uredb (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) št. 1303/2013, (EU) št. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 in (EU) 2021/241 (UL L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

PRIPOROČA, da Romunija v letih 2024 in 2025 ukrepa tako, da:

1. pravočasno predloži srednjeročni fiskalno-strukturni načrt; zaostri fiskalno politiko, da bi bila dosežena fiskalna prilagoditev za celotno leto 2024; v letu 2025 v skladu z zahtevami reformiranega Pakta za stabilnost in rast omeji rast očiščenih odhodkov ([18]) na stopnjo, ki bo med drugim skladna z zmanjševanjem primanjkljaja sektorja država v smeri referenčne vrednosti 3 % BDP iz Pogodbe in ohranjanjem dolga sektorja država na preudarni ravni v srednjeročnem obdobju;

2. znatno pospeši izvajanje programov kohezijske politike ter načrta za okrevanje in odpornost, vključno s poglavjem REPowerEU, da se zagotovi dokončanje reform in naložb do avgusta 2026, in sicer z zagotovitvijo učinkovitega upravljanja in okrepitvijo upravne zmogljivosti; se v okviru vmesnega pregleda programov kohezijske politike še naprej osredotoča na dogovorjene prednostne naloge in sprejme ukrepe za boljše obravnavanje potreb v zvezi s socialnimi stanovanji, povezanimi socialnimi storitvami ter razvojem manjših mestnih območij, pri tem pa upošteva priložnosti, ki jih ponuja platforma za strateške tehnologije za Evropo za izboljšanje konkurenčnosti.

V Luxembourgu, 21. oktobra 2024

Za Svet

predsednik

NAGY I.

([18]) V skladu s členom 2, točka (2), Uredbe (EU) 2024/1263 „očiščeni odhodki“ pomenijo javnofinančne odhodke brez odhodkov za obresti, diskrecijskih ukrepov na strani prihodkov, odhodkov za programe Unije, ki so v celoti izravnani s prihodki iz skladov Unije, nacionalnih odhodkov za sofinanciranje programov, ki jih financira Unija, cikličnih elementov odhodkov za denarna nadomestila za brezposelnost ter enkratnih in drugih začasnih ukrepov.